

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

ל.

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

(א) לקמן דף קטז: (ב) ג'ל דמי
(ג) א' ג'ל מנחל דקיס,

הגהות הב"ח

(א) גמ' בר סיסין מובינא
לן הוה ליה ההוא ארעא:
(ב) שם אוקמה בידא:
(ג) שם אדרב נחמן גמי לא
קשיא התם כיון: (ד) שם
מפליגא זניתה דזונה מיך
כל"ל ומיעוט דלמך לו נחמך:
(ה) תוס' ד"ה לאו וכו'
בעובדא דהכא דמשמע:
(ו) בא"ד חד יומא במיגו:
(ז) בא"ד דקאמר השתא
מיגו שיהי יוכל לשקר:
(ח) בא"ד מסוף פרק
זה נזכר וכו' ידענא ביה
כשהי שטרך וכו' אי עשאי
קלמיה א"ל כיון דלמחזק:
(ט) בא"ד נגזלה ממנו ואין
לו זכות למחזק אלף על פיו
של זה המערער שעשאי:
(י) בא"ד נגזלה ל"י דהתם
מני מיררי דחור ואלס:
(כ) בא"ד לשכ"ל דהוה
ליה לאוקומי: (ג) בא"ד
נכסא דר' אלף דאי לא
הוה דמיררי: (ט) בא"ד
בסוף המוכר את הבית גמי
וכו' טענין להו המורחם:

מוסף תוספות

א. [ו]הוראה גמורה היה
מורה לו שהוא של
אבותיו אבל מאי דאמר
ליה הוהא גברא דרדידיה
הוא, לאו הוראה היא וכו',
דאז איהו אמר דובנה
מיה, והפה שאמר הוא
הפה שהיחיד וכו', שאלו
בב"ד אמר כן היו
מאמינים אותו, עכשיו
שאמר לו, למה לא יהא
נאמן, רמזי' וע"ש ד"ה.
ב. [ד]לא אלימא איהו
לאפקועי מעשה ביד, רשי'
מסנהדרין ס. א. [ו]ניהמנה
במיו. מוס' מסנהדרין לא:
ד. [א]פילו איתיה לקמן
וטוען כבירא, מנך
וביתיה, לא מוהימן, מכיון
דאורי האי הוראותו
הוראה רמזי'.

כל נכסי דבי בר סיסין. כלומר כל אותן קרקעות שקניתי מאותו
אדם ששמו בר סיסין: דמקריא דבי בר סיסין. כך קורין לו ואין
ידוע אם קנהא מבי בר סיסין ולפיכך נקראת כן או כך שמה מעולם
ויושבה היא לו מאזכוריו: אוקמה בידא דלוקה. כדמפרש טעמא

למקמה דעליה ידידה רמיא לגלויי דלאו
זכר סיסין היא: אמר ליה רבא דינא
כפי להוילאה מספק מתחת יד המוכר
שהוא מוחזק: המוליא מחזירו.
דהיינו לוקח עליו להביא ראיות וזכות
ומאחר שאין לו ראיה יפסיד: קשיא
דרבא דאדרבא קשיא דרב נחמן אדרב
נחמן. דלעיל נט': מוקי לה רב נחמן ביד
המוכר ורבא ביד הלוקח והכא
איפכא: דרבא דאדרבא קשיא.
דכלל דוכתי מוקי לה ביד המוחזק
והתם מוכר כו': כיון. דכולי עלמא
קרו ליה דבי בר סיסין ונראין הדברים
שליפכך נקראת כן שקנהא מבי בר
סיסין והוא אמר לאו מבי בר סיסין
לקחמיה עליה ידידה רמיא לגלויי
ולהביא ראיה דלאו מבי בר סיסין לקחה
ואם בינא עדים לאוקריי והוא דמיקריא
הכי ולא מהי עדות שלחן מבי סיסין
היא מוקמינן לה בידה דהא פשיטא
לן דהאי דלמך ליה נכסי דבי בר
סיסין מוזנינא לך הוי קאמר ניכסי
שקניתי ממנו ולא נכסי שלא קניתי
ממנו אף על פי שנקראין כן. כך נראה
השיטה: מי לא אמרינן ליה קיים
שטרך. אחרי שהמוכר רוצה לפסלו
והחזקה של שלש השנים נמקום
השטר היא בזה ומאחר שהמוכר
מערער על החזקה שאינה חזקה

נריך זה להביא עדים שחזקה גמורה שלא דר זה עמו. ובהי מרי
עובדי סבירא לן כרז נחמן דהלכתא כותיה דנינא [כמוכח יג]. וכן פוסקין
פירוש ר' חנינא: איש רומי: מאי צעיס כהאי צינא. שהכל יודעין
ששלי ריה: א"ל אנה צעיס כהאי צינא. בלחך מרחקים מקום שאין
השיירות מצויות ולא ידעתי ולכן לא מחיתי ותנן בפירקין [נח]. היה ביהודה
והחזיק בגליל אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה בלחות מלכות דהו
שירות מצויות א"י איכא לאוקמה בשעת מירוס ואפילו בלחות מדינה
כדלקמן כהאי פירקין [נח] וכן פירש הגאונים כפי ר"ח. אבל במקום
שהשירות מצויות וליכא מירוס לא מצי טעין הכי דקי"ל בפירקין (דף
נח) מחזיקין בנכסי בורח דמחאה שלא בפניו היא מחאה ואי טעין הכי
ידעתי שהחזיק איש פלוני בקרקע שלי ולכן לא מחיתי ואינו נאמן דכי
הכי דלמרינן מחאה שלא בפניו היא מחאה דחברך חזר אית ליה
ויאמרו לו למחזיק כמו כן אמרו לזה שאדם אחד מחזיק בקרקע שלו הואיל
ושיירות מצויות וכן הלכה: בשוקאי הוה ערידנא. למכור סחורתי
ולקנות אחרת ולא ידעתי שאתה דר בציתי וכוון שיש לו בית אחר
בלחות העיר שהיה מתאכסן שם כל יו. ויש מפרשים בשוקאי הוה
טרידנא ולא היה לי פנאי למחות אע"פ שידעתי ואינו נראה צעניי:
אמר

דכחובות (דף קט: ועס) גבי עשאה סימן לאחר דאם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו לאחר שעשיתי סימן בשמו נאמן דהפסד הוא הפסד
שהחזיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה ממנו (י) אין לו זכות אלף על פיו של זה שעשאה סימן לו והרי חזר ואמר לקחתי ממך אין נראה
לר"י דכדי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפרישית דע"י מה שהיה יכול לטעון תחילה אינו נאמן עכשיו אלף נראה לר"י דהתם נמי (י) חזר ואכלה
שני חזקה אחר שעשאה סימן וכי תימא אי אכלה שני חזקה פשיטא ומאי קמ"ל ר' יוחנן דלאמנן ממני' היא דחוקה שיש עמה טענה הוי זו חזקה וי"ל
דמ"ד דלא מהימן כיון שערער עליו קודם שאכלה שני חזקה לומר שהיא שלו לא בעיד איניש דליזכנה בחר הכי קמ"ל וכן הוה עובדא דמייתי
בחר הכי איירי בשאכלה שני חזקה ובעובדא דידן אי הוה מייתי המחזיק סהדי דדר ביה חד יומא נראה לרשב"א דהוה (י) לאוקומי לארעא
בידיה אע"י דליכא מיגו מ"מ טענינן ללוקח מאחר שהיה המוכר נאמן לומר זכינתה מינך במיגו דאי בעי אמר לא היה שלך מעולם ואף על גב
דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והי כמד סהדא מכל מקום הוי מיגו כדמשמע לקמן (דף נג:) גבי נכסא דר' אלף (י) לא הוי מחזיק שבועה
ואינו יכול ליטעב היה נאמן לומר ידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה מכחיש את העד והכא לא הוי מחזיק שבועה דאין
נשבעין על הקרקעות וכה"ג מצינו בסוף המוכר (י) (לקמן דף ע.) גבי מפקיד אלף חזירו בשטר דאע"ג דלא טענינן ליתמי נאנסו אפ"ה
טענינן ליה החזרתיו לך כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו דאי בעי אמר נאנסו ואור"י דלא דמי להאי דהמוכר את הבית דהכא אם היה
רוצה המוכר לזכות בטענה זו דלא היה שלך מעולם לא היה מעבדה הלוקח שהרי יודע היה שהיתה שלו¹ כבז ר"ח ראינו לרבותינו הגאונים
ז"ל דהאי מחזיק לית ליה למיחא לדינא כהדי מריה דארעא אלף האי דזינן ליה מחית כהדיה ואין נראה לרשב"א דהא כל זכות שתבא
לידו מחר ראשון לשני ולא יוכל לדחות ולומר לו לאו בעל דברים ידי את ולקמן אשכחן כהדיא גבי ההוא דדר בקשתא צעילתא דלא
מצי למימר ליה לאו בעל דברים ידי את אלף אי הוה משכח סהדי דדר ביה ההוא גברא חד יומא הוה מוקי לה ר' חייא בידיה:
מפליגא

לאו קמורית דהא ארעא ידידי הוא. פי' רציו שמואל דאם מוחזק זה
שלש שנים וטוען מפליגא זכנתיה דזכנה מינך קמי ידי דנאמן
במיגו דאי בעי אמר מינך זכנתיה ואכלתיה שני חזקה אי נמי אם
יש לו עדים שהחזיק זה המוכר יום אחד והביא ראיה מהיהא דדר
בקשתא צעילתא דלקמן וכדכרי
כן הוא היכא דיש עדים למערער
שהקרקע שלו היתה אלף עובדא
דהכא (י) משמע שלא היה למערער
עדים מדקאמר לאו קא מודית כו'
אי הוה טעין קמי ידי זכנה מינך
או דר זה חד יומא היה נאמן אף
על פי שלש החזיק שלש שנים מיגו דאי
בעי אמר לא היה שלך מעולם אלף
ולאי השתא דלמך מפליגא זכנתה
דזכנה מינך והוה שיהיה שלו² מו
לא מצי למיטען קמי ידי זכנה
מינך או קמי ידי דר זה חד יומא
(י) מיגו דאי בעי אמר תסתלה לא
היתה שלך מעולם דמיגו למפרע לא
אמרינן כדמוכח לקמן (דף מא:.) גבי
ההוא דדר בקשתא צעילתא ארבע
שני ואמר מפליגא זכנתיה דזכנה
מינך אמת לקמיה דר' חיאל אמר ליה
איימי סהדי דדר ביה אפילו חד יומא
ואוקומי לה בידך משמע דאי לית ליה
סהדי אין נאמן לומר קמי ידי דר זה
חד יומא במיגו דאי בעי אמר מינך
זכנתיה כיון שכבר הודה דלא מינייה
זכנה לית ליה מו מיגו ואין לו להאמינו
במאי דקאמר השתא (י) ממוך שהיה
יכול לשקר בתחילה קודם שהודה
דלא הוה מסיק אלעמיה שהיה זקוק
לטענה זו והא דקאמר התם רב

ומייתי לנדעמיה להציני דאי הוה א"ל קמי ידי זכנה מינך הוה מהימן
ליה במיגו דאי בעי אמר מינך זכנתה לא קאמר שהיה עדיין נאמן
בטענה זו אלף כלומר אי הוה טעין מעיקרא קודם שהודה ע"י דאי
הוה טעין מעיקרא קמי ידי דר זה חד יומא דהוה מהימן ועוד ראה
מסוף (י) דזה צורר (סנהדרין דף נא.) גבי ההוא איתמא דנפק שטרך
מתותי ידה אמרה ידענא ליה כהאי שטרך דפריע הוא כו' ולא
הימנה רב נחמן א"ל רבא והא אי צעיא קלמיה כיון דלמחזק צבי
דינא אי צעיא קלמיה לא אמרי' אלמא אע"ג דקודם שראינוהו בידה
היתה נאמנת לומר דפרעו הוא במיגו דאי צעיא קלמיה השתא דלמחזק
צבי דינא פי' שראינוהו בידה לא מהימנה דאין כאן עוד מיגו שעל
כרחק לריכזה עכשיו טענה זו שהיא אומרת אם רוצה לפטור את הלה
ובקונג' פי' שם אמתחא שהיה השטר מקיים³ ואין נראה לר"י דמה מועיל
דמ"מ אי צעיא קלמיה⁴ ועוד ראה דתנן בפ' שבועה הדיינין (שבועה דף
נח:) מנה לי בידך אמר לו הן למחר א"ל תנהו לי נתתיו לך פטור ופרך
מינה (שם מא.) למ"ד המלוה את חצירו בעדים נריך לפורעו בעדים והא
הכא כיון דתבעיה בעדים כמאן דלחזיה בעדים דמי וקמני פטור ומאי
קשיא שאני הכא דפטור מיגו דאי בעי אמר אמתול לא היו דברים
מעולם אלף ודאי כי האי גוונא לא אמרינן מיגו ומה שפ"ה בפ' בתרא
הפסד המוכר ממנו לאחר שעשיתי סימן בשמו נאמן דהפסד הוא הפסד
לר"י דכדי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפרישית דע"י מה שהיה יכול לטעון תחילה אינו נאמן עכשיו אלף נראה לר"י דהתם נמי (י) חזר ואכלה
שני חזקה אחר שעשאה סימן וכי תימא אי אכלה שני חזקה פשיטא ומאי קמ"ל ר' יוחנן דלאמנן ממני' היא דחוקה שיש עמה טענה הוי זו חזקה וי"ל
דמ"ד דלא מהימן כיון שערער עליו קודם שאכלה שני חזקה לומר שהיא שלו לא בעיד איניש דליזכנה בחר הכי קמ"ל וכן הוה עובדא דמייתי
בחר הכי איירי בשאכלה שני חזקה ובעובדא דידן אי הוה מייתי המחזיק סהדי דדר ביה חד יומא נראה לרשב"א דהוה (י) לאוקומי לארעא
בידיה אע"י דליכא מיגו מ"מ טענינן ללוקח מאחר שהיה המוכר נאמן לומר זכינתה מינך במיגו דאי בעי אמר לא היה שלך מעולם ואף על גב
דהאי לוקח ידע שהיתה שלו והי כמד סהדא מכל מקום הוי מיגו כדמשמע לקמן (דף נג:) גבי נכסא דר' אלף (י) לא הוי מחזיק שבועה
ואינו יכול ליטעב היה נאמן לומר ידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי והיה מכחיש את העד והכא לא הוי מחזיק שבועה דאין
נשבעין על הקרקעות וכה"ג מצינו בסוף המוכר (י) (לקמן דף ע.) גבי מפקיד אלף חזירו בשטר דאע"ג דלא טענינן ליתמי נאנסו אפ"ה
טענינן ליה החזרתיו לך כיון שאביהם היה נאמן בטענה זו במיגו דאי בעי אמר נאנסו ואור"י דלא דמי להאי דהמוכר את הבית דהכא אם היה
רוצה המוכר לזכות בטענה זו דלא היה שלך מעולם לא היה מעבדה הלוקח שהרי יודע היה שהיתה שלו¹ כבז ר"ח ראינו לרבותינו הגאונים
ז"ל דהאי מחזיק לית ליה למיחא לדינא כהדי מריה דארעא אלף האי דזינן ליה מחית כהדיה ואין נראה לרשב"א דהא כל זכות שתבא
לידו מחר ראשון לשני ולא יוכל לדחות ולומר לו לאו בעל דברים ידי את ולקמן אשכחן כהדיא גבי ההוא דדר בקשתא צעילתא דלא
מצי למימר ליה לאו בעל דברים ידי את אלף אי הוה משכח סהדי דדר ביה ההוא גברא חד יומא הוה מוקי לה ר' חייא בידיה:
מפליגא

י א ב מיי פכ"א מהל'
מירה הל' כל סמך עיני
פכ טוש"ע ח"מ פי' ריח
טעף כה:
יח ג ד מיי פ"א מהל'
טוען וטוען הל' ג סמך
ענין זה טוש"ע ח"מ פי'
קמך טעף א:
יב ה מיי שם פ"ד הלכה
יז קמך ענין זה טוש"ע
ח"מ פי' קמו טעף יג:

רבינו גרשום

בכטי דבי בר סיסין.
כלומר אותן בכסים שקניתי
מבי סיסין שזה עשיר
מבינא לך: קשיא דרבא
אדרבא. דלעיל סבירא
ליה דביד הלוקח הוה
ליה לאוקומי. והכא להביא
דרב נחמן אוקמה ביד
לוקח ס"ל דביד מוכר
הוה ליה לאוקמיה והוה
לחזק המוציא מחזירו
עליו הראיה: קשיא דרב
נחמן אדרב נחמן. דלעיל
אוקמה ביד מוכר והכא
ביד לוקח: התם מוכר
קאי בבכסיה שמוחזק הוא
דמחזיק קרקע דמקרי בי
בר סיסין ומיגו (א) הוי
ליה ללוקח להביא ראיה.
וס"ל דביד מוכר: הכא הויא
ליה למוכר להביא ראיה:
עליה. דמוכר רמיא לגלויי
דאמר מוכר אבא בשכונ
גורא הורנא הוה ליה
ללוקח להביא ראיה ולקום
בכסיה והא מעשה דרב
סיסין ודשכונ גורא פורשתי
היטב בסוף פרק מי שמח:
אבא בשוקי בראי הורא.
שהייתי הולך בסחורה
במקום ששוקים ולא הייתי
יכול למחות מפני טרוד
סחורתי: טרוד שוקיה.
ראינו יכול למחות: (והואיל
ולא וביתנה מנאי ויל פוק
מן ארעא ידי ולא בעל
דברים ידי את ותבע
דמיך מאותו שקניתי ממנו.

(א) נראה ד"ל הוה ליה ללוקח
להביא ראיה ולהוציא מיד
מוכר: הכא ללוקח קאי
בנכסיה הוה ליה למוכר להביא
ראיה: (ג) ז"ל לאו קא
מודית דהאי ארעא ידי היא
ואת לא זכנתה ממנא. הואיל
ולא זכנתה ממנא וכו':